

**VATANDAŞLIK
TEMEL
GELİRİ**
—
TÜRKİYE

Dr. Ali Mutlu KÖYLÜOĞLU (*)

Aralık 2017, İstanbul

İş bu kısa doküman; “Vatandaşlık Temel Geliri” ile ilgili arayışlarımız/çalışmalarımız konusunda bir ön fikir vermesi için hızlıca hazırlanmıştır. Hazırlanmakta olan yeni dokümanı da, alimutlu.koyluoglu@gmail.com adresine bir boş mesaj göndermeniz halinde, e-posta adresinize gönderebiliriz.

VATANDAŞLIK TEMEL GELİRİ - TÜRKİYE

“BİR ŞEY YAPMALI...”

() : Dr. Ali Mutlu KÖYLÜOĞLU; “VATANDAŞLIK TEMEL GELİRİ - TÜRKİYE” ve “BİR ŞEY YAPMALI...” hareketlerinin kurucularından, ve BIEN: Basic Income Earth Network (Temel Gelir Dünya Ağı) ile UBI-E: Universal Basic Income - Europe (Evrensel Temel Gelir - Avrupa)’nın genel kurul üyesidir.*

VATANDAŞLIK TEMEL GELİRİ ve TÜRKİYE

Dr. Ali Mutlu KÖYLÜOĞLU (*)

• Vatandaşlık Temel Geliri Nedir?

Vatandaşlık Temel Geliri; tüm vatandaşlarımıza, her bir bireye, herhangi bir sınırlama, ayırım veya şart olmaksızın, temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği miktardaki parasal büyüklüğün, koşulsuz bir şekilde ve başkaca gelirlerinden bağımsız olarak, ömür boyu düzenli olarak ödenmesidir.

Teknolojik gelişmeler, otomasyon, robotlar ve özerk sistemlerin her geçen gün daha çok devreye alınıyor olması sonucunda; dünyada her geçen gün meslekler kaybolmakta ve işsizlik artmaktadır. Bu noktada; Vatandaşlık Temel Geliri güçlü bir çözüm modeli olarak her geçen gün daha çok kabul görmektedir.

Vatandaşlık Temel Geliri; işsizlik, yoksulluk, toplumsal refah, sosyal adalet ve gelir dağılımındaki dengesizlikler, bireysel ve organize suçlar, terör, eğitim, sağlık ve kısaca insanlık ile ilgili birçok konuda, günümüzdeki ve gelecekteki problemlerimizin birçoğunun çözümüne önemli katkılar sağlayacak, hatta çözebilecek niteliktedir.

Çok geniş sayıda farklı Vatandaşlık Temel Geliri önerileri günümüz dünyasında tartışılmaktadır. Bu öneriler; Vatandaşlık Temel Geliri'nin kapsamı, miktarı ve nasıl finanse edileceği, mevcut sosyal programların doğası ve büyüklükleri üzerindeki etkileri ve bir çok açıdan farklılıklar göstermektedir.

• Türkiyemiz Özelinde Durum :

Vatandaşlık Temel Geliri konusu, dünya genelinde bir dip dalgası olarak ilerlemekte olmasının yanısıra; Türkiyemiz için de özel problemlerde çözüm üretme potansiyeline sahiptir.

Uzunca bir süredir, ülkemizin siyasi ortamlarında bir tıkanıklık ve kötüye doğru gidişat olduğunu hep beraber gözlemekteyiz. Haziran 2015 seçimleri sonrasında yaptığımız durum değerlendirme toplantıları sırasında, neler yapılabilir konusunu sürekli olarak tartışırken; **“BİR ŞEY YAPMALI...”** diyerek, Sayın Cemal ÖZDEMİR ile birlikte yurdumuzun tüm bölgelerinde toplantılar yapmak üzere yola çıktık ve kapsamlı bir arayış içine girdik. Akabinde; Anadolu ve Trakya’da, sayıca yüz seksen’in üzerinde toplantı düzenleme ve en geniş anlamda fikren beslenme imkanı bulduk.

Daha evvelden de yine benzer tespitler vardı, biliniyordu ve dillendiriliyordu. Ancak; tespit anlamında pekişen oydu ki; toplumumuzun önemli bir kısmının yaşamlarını idame ettirmek için yeterli maddi kaynak bulma cephesinde ciddi problemleri vardı. Ekonomik bağımsızlıkları yoktu. Bu noktada, bu zaafiyeti farkedene ve sağlıklı bir çözüme kavuşturmak yerine, bu zaafiyeti kullanarak yol kat etmeye çalışan siyasi yapılanmalar, gerçek ve tüzel kişiler; bir taraftan, bir anlamda lütuf bazlı çözümler üretirken; diğer taraftan da bunun verdiği güç ile vatandaşlarımızın kollarını bükmekte, partiler arası genel ve yerel seçimlerde ve parti içi seçim süreçlerinde siyasi tercihlerin (oyların) şekillenmesini cebren etkilemekte, manüple etmekteydiler.

Ekonomik bağımsızlığın, tam bağımsızlığın en önemli şartlarından olduğundan yola çıkarak ve yukarıda özetlenen şartları da göz önüne alacak olursak; siyasi tercihlerin belirlenmesi sırasında hür iradenin sandıklara yansıdığı, toplum için doğru ve sağlıklı bir siyasi sonucun şekillendiği de söylenemez.

Buradaki yanlışlık; sürecin mağdurları ile, siyaseten avantaj sağlayıp, kapsamlı menfaat peşinde olanlar ayrıştırılarak ele alınmalı ve düzeltilmelidir. Yoksulluk ve işsizlik, ve bunlarla ilişkili eğitim, sağlık, güvenlik problemleri vatandaşlarımızı olumsuz etkilemektedir. Bu noktada, bir anlamda lütuf şeklinde ifade edilebilecek mevcut ve uygulanmakta olan çözümler incelendiğinde, bu çözümlerin; bazen gayri meşru, bazen dönemsel, bazen keyfi, bazen etik olmayan şekillerde, bazen kayıt dışı olarak, bazen yetersiz miktarlarda ve hatta bazen suç teşkil edecek fiillerle iç içe geçecek şekilde kurgulandığı, anayasal bir hak niteliğinde olmadığı ve her an kaybedilebilir nitelikleri ile vatandaşlarımız için güvence teşkil edemediği/etmediği net olarak görülmektedir.

Yukarıda ifade edilen problemler ve çaresizlikler, ve bu durumun içinde olan vatandaşlarımızın sayısal büyüklüğünü de göz önüne alarak; katlanarak ve hızlanarak büyüyen kısa ve uzun vadedeki olumsuzlukların nasıl aşılabileceği/engellenebileceği konularına kafa yorup; “**VATANDAŞLIK HUZUR HAKKI**” olarak tanımladığımız bir model üzerinde çalışmaya başladık. Bu süreçte; merkezi hükümet, yerel yönetimler, vakıflar, dernekler, şirketler, siyaseti şekillendirme çabasında olan şahıslar nezdinde; meşru, gayri meşru, etik, etik olmayan, yasal, yasal olmayan, kayıt içi ve kayıtdışı faaliyetleri ve bağlantılı maddi büyüklükleri anlamaya, nasıl sağlıklı bir yapı altında ve anayasal hak olarak çözüme kavuşturulur konusunda çözüm üretmeye yönelik çalışmalar yürüttük.

Aynı dönemde, yurtdışındaki araştırmacılar, aktivistler ve siyasetçiler, bu ve benzeri konularda neler yapıyor diye araştırıp; “**UNCONDITIONAL UNIVERSAL BASIC INCOME**” (“**ŞARTSIZ EVRENSEL TEMEL GELİR**”) konsepti ile karşılaştık. Bu konsept; daha önceden de duyduğumuz, ama vakit ayırıp, etüd edemediğimiz bir konuydu. Yoğun bir inceleme kampanyası sonucunda, sayıca yetmiş’in

üzerinde film ve video kaydı da izleyerek; dünyada bu konuda neler yapıldığını, ne gelişmeler kaydedildiğini öğrenmeye çalıştık. Bu konunun önde gelen uluslararası yapılanmaları olan; BIEN: Basic Income Earth Network (Temel Gelir Dünya Ağı) ve UBI-E: Universal Basic Income - Europe (Evrensel Temel Gelir - Avrupa) 'nın etkinliklerine yoğun olarak katıldık ve dünyanın değişik ülkelerinde bu konuda çalışan araştırmacılar, aktivist ve siyasetçiler ile bilgi, deneyim, metodoloji paylaşımı anlamında güçlü bağlar kurduk.

Görülen oydu ki; **“Sosyal Adalet”, “Toplumsal Huzur ve Barış” ve “Demokratik Ortamlarda Siyasi Tercihlerin Sağlıklı Şekillenebilmesi”** konularında yapmakta olduğumuz çalışmalar; özellikle yaklaşım ve çözüm modeli anlamında, Vatandaşlık Temel Geliri konsepti ile önemli ölçüde örtüşmekteydi.

Temmuz 2016'da, Seul, Güney Kore'de yapılan BIEN: Basic Income Earth Network (Temel Gelir Dünya Ağı) 2016 Kongresi ve Genel Kurulu sonrasında; mevcut çalışmalarımızın **“VATANDAŞLIK TEMEL GELİRİ - TÜRKİYE”** başlıklı bir platform üzerinden yürütülebileceği ve yurtdışındaki benzer akademik ve uygulamaya yönelik çabalar ile yoğun temasta olmanın, karşılıklı bilgi ve tecrübe aktarımının ve bağlantılı olarak sinerji yaratılmasının faydalı olacağı görüşü gündeme geldi. Bu çerçevede kurulan platform; 20 Eylül 2016'da yaptığı “Yol Haritası Detaylandırma Toplantısı” ile başlayarak; bu konuda çalışan, bu konuya kendisini adanmış ve/veya bu konuyla ilgilenen bireylerin ve grupların birbirleri ile iletişim ve etkileşim içinde olmalarını sağlama çabası içindedir. Hedef; Vatandaşlık Temel Geliri konusunun Türkiye kamuoyunda en geniş anlamda tartışılması, çözüm üretme, teknik detaylandırma, finansal model geliştirme, ve benzeri çalışmalarda işbirliği, bilgi paylaşımı ve bilgi alışverişi, ve sonuç itibarıyla Vatandaşlık Temel Geliri yaklaşımının hayata geçirilmesidir.

- **Evrensel Demokrasi ve Vatandaşlık Temel Geliri**

Bu kısa yazımız dahilinde; Vatandaşlık Temel Geliri'nin kısa tanımını ve Türkiye özeli ile bağlantılı yaklaşımımızı paylaşmaya çalıştık. Esasen; Vatandaşlık Temel Geliri; toplayıcılık, avcılık, tarım, yerleşik düzen, mülkiyet, ücret karşılığı çalışma, sanayi devrimi, bilgi toplumu, v.b. şeklinde ilerleyen insanlığın yaşamını idame ettirme mücadelesinde; yeni bir kavşak, hatta **“PARADİGMA (Değerler Dizisi) DEĞİŞİKLİĞİ”** yaratacak bir gelişme olarak tartışılmaktadır.

Geçtiğimiz iki yüzyılın Evrensel Demokrasi'nin yerleşmesi için verilen mücadelelerle geçtiği ve içinde bulunduğumuz yüzyılın ise; Vatandaşlık Temel Geliri'nin hayata geçeceği yüzyıl olacağı öngörüsü ve inancı yaygın bir şekilde ifade edilmektedir.

- **Siyasi veya İdeolojik anlamda, Vatandaşlık Temel Geliri'ni Nereye Oturtabiliriz?**

Tarihsel kökleri de olan Vatandaşlık Temel Geliri fikri; dönem dönem, sağ veya sol, değişik kampların muhafazakar öne çıkanlarının eleştirisine maruz kalmıştır. Sol bir yaklaşım olarak kategorize edip, yüklenen kapitalistler olduğu gibi, tıkanan kapitalizme can suyu vermek için hazırlanmış bir proje olarak görüp, karşı çıkan solcular da mevcuttur. Esasen; Vatandaşlık Temel Geliri'ni, bir sağ veya sol söylem olarak kategorize etmek, sağ veya sol bir ideolojiye mal etmek pek doğru da değildir, mümkün de gözükmemektedir.

İşin ilginç tarafı; sağ veya sol dünya görüşünden destekçileri de olan, solcu, kapitalist, feminist, özgürlükçü, humanist kimlikleri ile bu konsepti destekleyenler de mevcuttur. Eğer mutlaka bir şekilde kategorize edilmesi gerekirse; Vatandaşlık Temel Geliri için **“GERÇEKÇİ” (“REALIST”)** tanımlamasının doğru olduğunu düşünüyoruz. Dünyada yaygın olarak kullanılan bir slogan da durumu özetliyor aslında; **“Vatandaşlık Temel Geliri; NE SOL'dur, NE SAĞ'dır, Kaçınılmaz GELECEK'tir.”**

Unutulmamalıdır ki; bütüncül evrim ve sosyal adalet çerçevesinde konuya yaklaşıncaya; ideolojiler de evrim geçirmektedir. Evrimin; zayıfların yok olduğu bir gladyatör arenasına değil de, çok daha karmaşık, birbirine bağlı, işbirliği içinde unsurlardan oluşan bir sistemin evrimi olarak düşünülmesi gerektiği ortadadır.

- **Bir Talep :**

Lütfen, Vatandaşlık Temel Geliri konusunu biraz gündemimize alalım, araştıralım, etüd edelim, tartışalım. Öngörümüz ve inancımız odur ki, hem dünya genelinde, hem ülkemiz özelinde; problemlerin ve olumsuzlukların, olumluya çevirilerek çözüme kavuşturulması anlamında önemli görevler ifa edebilecek niteliktedir.

- **Söz Sonu; Vatandaşlık Temel Geliri Bir İNSAN HAKKI'dır.**

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Madde 25, birinci paragrafı; *“Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.”* şeklindedir. Bu şekliyle, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Madde 25'in, birinci paragrafına göre de; **Vatandaşlık Temel Geliri bir İNSAN HAKKI'dır.**

Düşününce; VATANDAŞLIK TEMEL GELİRİ